

**МІНІСТЕРСТВО НАУКИ І ОСВІТИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ КОЛЕДЖ ІМЕНІ АНТОНА МАКАРЕНКА
Циклова комісія філологічних дисциплін**

ОСОБЛИВОСТІ НОВОЇ РЕДАКЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО ПРАВОПИСУ

**Викладач: Броннікова В.Б.,
студентки групи 51М
відділення «Економіко-
правове»
Волошко Святослава,
Гончар Зоряна**

Київ 2020

УКРАЇНСЬКИЙ ПРАВОПИС: ЯК БУЛО – ЯК СТАЛО

ЗМІСТ

Вступ. Український правопис	4 – 8
Зміни в Українському правописі 2019	
1. Без варіантів	
1.1. Пишемо разом	9 – 16
1.2. Пишемо окремо <i>ПІВ</i>	17 – 18
1.3. Пишемо з малої і великих букв	19 – 25
1.4. Написання слів іншомовного походження з буквами <i>є, ї, ю, я</i>	26 – 28
1.5. Подвоєння приголосних	29 – 32
1.6. Імена по батькові	33
2. Варіанти написання слів	34 – 35
Висновки	36
Джерела	37

ВСТУП

Сучасна українська мова – відкрита й динамічна. Якою має бути «правильна українська мова»? Яку мову ми передамо нащадкам? Ці й подібні питання, що десятиліттями не втрачають своєї актуальності, спонукають до періодичного оновлення, перегляду й доопрацювання правописного кодексу, граматики й словників.

ПРАВОПИС – це перелік базових орфографічних, граматичних, пунктуаційних, стилістичних правил, які обов'язкові до використання усіма. Він є документом, яким мають керуватися всі носії мови.

На протипагу некодифікованому усному мовленню, **ПРАВОПИС** — це еталон писемної літературної мови, яка, за слушним спостереженням Ю. В. Шевельова, є штучним витвором високорозвиненого суспільства, а не відтворенням почутого «з уст народу».

УКРАЇНСЬКИЙ ПРАВОПИС 2019

03 червня 2019 року в Україні запрацював оновлений ПРАВОПИС.

СХВАЛЕНО Кабінетом Міністрів України (Постанова № 437 від 22 травня 2019 р.) спільним рішенням Президії Національної академії наук України (протокол № 22/10 від 24 жовтня 2018 р.) і Колегії Міністерства освіти і науки України (протокол № 10/4-13 від 24 жовтня 2018 р.).

ЗАТВЕРДЖЕНО Українською національною комісією з питань правопису (протокол № 5 від 22 жовтня 2018 р.)

УКРАЇНСЬКИЙ ПРАВОПИС 2019

Ці зміни давно вже були на часі, оскільки на початку 1990-х років, коли постало питання адаптації тодішнього, ще радянського, **ПРАВОПISУ** до норм приписів української мови, було ухвалено його тимчасовий варіант. Сучасна редакція *Українського правопису* повертає до життя деякі особливості «харківського» *правопису 1928 року*, які є частиною української орфографічної традиції і поновлення яких має сучасне наукове підґрунтя.

Реагуючи на виклики мовної практики, сучасна редакція Правопису розширила межі використання орфографічних варіантів. Кожний історичний період розвитку мови має свою варіантну динаміку. Пропонуючи в новій редакції **ПРАВОПISУ** низку орфографічних варіантів, кодифікатори виходили з того, що *варіативність* – це органічна частина правописного кодексу і тією чи іншою мірою вона притаманна кожній мові на різних етапах її історичного розвитку.

УКРАЇНСЬКИЙ ПРАВОПИС 2019

У сучасній редакції *Українського правопису* збережено підхід до мови як до знакової системи й суспільного явища з позицій історичної й етнографічної соборності української мови й української нації.

Правописна норма, з одного боку, ґрунтується на тісних зв'язках елементів сучасної мовної системи, що відображається на письмі, а з другого боку, – на дотриманні мовної традиції і на залежності від неї. Хоч уточнення й коригування орфографічних правил – це завдання насамперед професійних мовознавців, співтворцями *Українського правопису* є також широке коло освічених українців, чия писемна практика узвичаює те чи те написання.

УКРАЇНСЬКИЙ ПРАВОПИС 2019

Умовно зміни в Українському правописі можна поділити на дві групи

слова, що не мають варіантів написання

пишемо тільки по-новому

слова, що мають два варіанти написання

пишемо або по-новому, або по-старому

складноскорочені слова з першими регулярно вживаними іншомовними компонентами на голосний та приголосний (що пояснюють особливість другої частини слова, відповідають на запитання *який? яка? яке?*):

абро-, авіа-, авто- ('само', 'автоматичний'), агро-, аеро-, аква-, алко-, арт-, астро-, аудіо-, біо-, боди-, боді- (перед голосним), веб-, геліо-, гео-, гідро-, дендро-, екзо-, еко-, економ-, етно-, євро-, зоо-, ізо-, кібер-, мета-, метео-, моно-, мото-, нарко-, нео-, онко-, палео-, пан-, пара-, поп-, прес-, псевдо-, соціо-, теле-, фіто-, фолк- (фольк-), фоно-.

БЕЗ ВАРІАНТІВ

ПИШЕМО РАЗОМ

БУЛО	СТАЛО
арт-директор	артдиректор
боді-арт	бодіарт
боді-білдинг	бодибілдинг
веб-сторінка	вебсторінка
економ-клас	економклас
поп-музика	попмузика
прес-конференція	пресконференція
фольк-музика	фолькмузика

ЗАЛИШИЛОСЬ ТАК, ЯК БУЛО

авіарейс

автовідповідач

біоресурси

єврозона

онколікарня

Ходжу до крамниці
з **екоторбинкою**.

ukr-mova.io.ua

мова

Після бодибілдінгу
ми захопилися бодіартом.

ukr-mova.io.ua

мова

Слова з частиною **ЕКО** пишемо разом:
*екоблогер, екопродукти, екотуризм,
екокультура, екозвичка,
екоторбинка, екокрамниця,
екоактивістка* тощо.

Слова з частинами **БОДИ** (перед
приголосним) і **БОДІ** (перед
голосним) пишемо разом:
бодибілдінг, бодіарт.

Вебдизайнер

Слова з частиною **ВЕБ**
пишемо разом:
*вебсайт, вебсторінка,
вебдизайнер.*

БЕЗ ВАРІАНТІВ

ПИШЕМО РАЗОМ

Слова з першим іншомовним компонентом, що визначає кількісний вияв чого-небудь (вищий від звичайного, дуже високий або слабкий, швидкий та ін.):

архі-, архи-, блиц-, гіпер-, екстра-, макро-, максі-, міді-, мікро-, міні-, мульти-, нано-, полі-, преміум-, супер-, топ-, ультра-, флеш-.

БУЛО	СТАЛО
експрес-аналіз	експресаналіз
екстра-клас	екстраклас
міні-диск	мінідиск
міні-футбол	мініфутбол
преміум-клас	преміумклас
топ-менджер	топменджер
топ-позиція	топпозиція
флеш-інтерв'ю	флешінтерв'ю

ЗАЛИШИЛОСЬ ТАК, ЯК БУЛО
архіскладний
гіпермаркет
макроекономіка
мікрорайон
мультимільйонер
супердержав

Слова з частиною **ТОП**
пишемо разом:
топмодель,
топменеджер.

Топмодель

БЕЗ ВАРІАНТІВ

ПИЩЕМО РАЗОМ

Слова з першим іншомовним компонентом:
анти-, контр-, віце-, екс-, лейб-, обер-, штабс-, унтер-.

БУЛО	СТАЛО
віце-прем'єр-міністр	віцепрем'єр-міністр
екс-міністр	ексміністр
лейб-медик	лейбмедик
обер-майстер	обермайстер
унтер-офіцер	унтерофіцер
штабс-капітан	штабскапітан

**ЗАЛИШИЛОСЬ
ТАК, ЯК БУЛО**

антивірус

антисептик

Пишемо разом
Святвечір

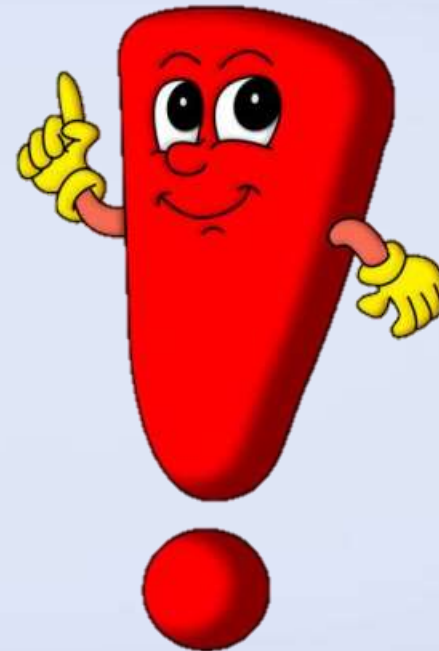

БЕЗ ВАРІАНТІВ

ПИШЕМО ОКРЕМО *ПІВ*

з наступним іменником (загальною та власною назвою у формі родового відмінка однини) у значенні «половина»:

БУЛО	СТАЛО
піваркуша	пів аркуша
пів-Києва	пів Києва
півміста	пів міста
півхвилини	пів хвилини
півогірка	пів огірка
пів'яблука	пів яблука
пів-України	пів України

Водночас пишемо **разом** слова, в яких *пів* з наступним іменником у формі називного відмінка становить єдине поняття і не виражає значення половини: *піваркуш*, *південь*, *півзахист*, *півколо*, *півкуля*, *півмісяць*, *півоберт*, *півовал*, *півострів*.

За пів години проїхав
пів Києва, щоб купити
пів яблука.

НЕ ПЛУТАЙМО!

Пів з іменником у Р. в. пишемо
ОКРЕМО:

пів аркуша, пів відра, пів міста, пів Європи.

Пів з іменником у Н. в. пишемо
РАЗОМ:

піваркуш, південь, півкуля, півколо, півострів.

ЯК ПЕРЕВІРИТИ?

Якщо *пів* НЕ можна замінити іменником «половина», то пишемо його **РАЗОМ**, а в інших випадках — **ОКРЕМО:**

*піваркуш (але пів аркуша),
південь (але пів дня),
півкуля (але пів кулі),
півколо (але пів кола),
півострів (але пів острова).*

БЕЗ ВАРІАНТІВ

ПИШЕМО З ВЕЛИКОЇ І МАЛОЇ БУКВ

Назви виробничих марок технічних виробів (машин, приладів тощо) беремо в лапки: *автомобілі «Нісан», «Вольво», «Фольксваген», літак «Боїнг 777», трактор «Слобожанець».*

Але назви самих виробів беремо в лапки і пишемо з **малої букви**: *«нісан», «вольво», «фольксваген» (автомобілі), «боїнг» (літак), «слобожанець» (трактор).*

Автомобіль «Нісан» - Поряд зупинився новенький «нісан».

Літак «Боїнг 777» - Ми летіли у величезному «боїнгу».

Трактор «Слобожанець» - У полі тарахкотів «слобожанець».

БЕЗ ВАРІАНТІВ

ПИШЕМО З ВЕЛИКОЇ І МАЛОЇ БУКВ

Назви сайтів з родовим словом пишемо з **великої букви** та **в лапках**: *мережа «Фейсбук», енциклопедія «Вікіпедія»*, але назви сайтів без родового слова пишемо з **малої букви**, тільки українською, з обов'язковим відмінюванням: *фейсбука, ютуба, імейла* (із закінченням *-а, -я* в родовому відмінку однини).

Назви сайтів, ужиті як назви юридичних осіб, пишемо з **великої букви** та без лапок: *РНБО ввела санкції проти Яндекса*.

В усталених словосполученнях, що використовуються в розмовній мові, де слова *Бог*, *Господь* та ін. не вживаються як їх найменування, їх пишемо з **малої букви**:

бог зна що (невідомо що), бог зна коли (невідомо коли), госпóдь з тобо́ю (ва́ми) (вживається як здивування, заперечення, докір), *бог з ним (з тобо́ю)* (вживається на знак згоди, примирення, прощення та ін.).

З **малої букви** пишемо вигуки *бо́же, го́споди, їй-бо́гу, го́споди бо́же мій, бо́же збав*, крім випадків, коли слова *Бо́же, Госпо́ди* є звертанням до Бога.

Фрази	В інших випадках
господи боже мій!	Бог, Господь
їй-богу	
боже збав	
господь із тобою	
бог зна що	
бог з ним	
бог зна коли	

Слова *«ви»*, *«ваш»* тощо завжди пишемо з **малої букви**, якщо тільки це не лист із персональним зверненням до однієї особи з виявом особливої ввічливості у звертанні до однієї конкретної особи в листах, офіційних документах тощо, адресованих безпосередньо цій людині.

Загальні назви, коли їм надається особливий зміст,
пишуться з **великої букви**:
Батьківщина, Честь, Мати
(раніше такий «привілей» мала лише *Батьківщина*).

Це важливо!

 Аа **Особливий зміст загальних назв**

Батьківщина

Честь

Мати

БЕЗ ВАРІАНТІВ

ПИШЕМО З ВЕЛИКОЇ БУКВИ

У назвах свят

*День Незалежності України, День Соборності України,
День Конституції України*

з великої букви пишемо всі слова.

ЗАПАМ'ЯТАЙ

3 Днем Незалежності!

БЕЗ ВАРІАНТІВ

НАПИСАННЯ СЛІВ ІНШОМОВНОГО ПОХОДЖЕННЯ З БУКВАМИ Є, Ї, Ю, Я

Звук [j] передаємо відповідно до вимови іншомовного слова буквою **й**, а в складі звукосполучень [je], [ji], [ju], [ja] буквами **є, ї, ю, я**:

конвеєр, плеєр, флаєр, круїз, мозаїка, параноя, рояль, секвоя, фаянс, феєрверк, ін'єкція, проєкт, проєкція, суб'єкт, фое, еті, Гоя, Савоя, Феєрбах, Маєр, Ісая, Соєр, Хаям.

ЗМІНИ В ОКРЕМИХ СЛОВАХ

БУЛО	СТАЛО
про є кт	про Є кт
про є кція	про Є кція
про є ктор	про Є ктор
фо й є	фо Є

ЗАЛИШИЛОСЬ ТАК, ЯК БУЛО

ін'єкція

конвеєр

лояльний

об'єкт

рояль

суб'єкт

траєкторія

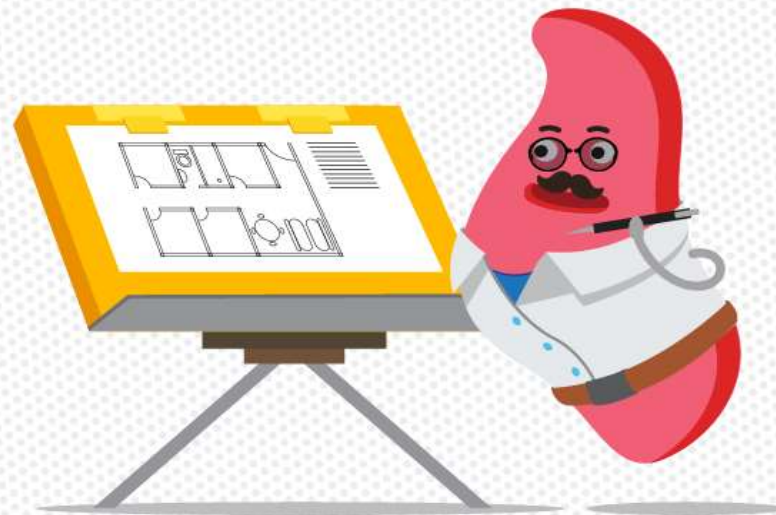
феєрверк

У фое я побачив еті!

ukr-mova.in.ua

Проект

ukr-mova.in.ua

мова

БЕЗ ВАРІАНТІВ

ПОДВОЄННЯ

Подвоєння букв на позначення приголосних маємо, якщо збігаються однакові приголосні: кореня або основи на **-н-** (**-нь-**) і суфіксів **-н-(ий) -н-(ій), -ник, -ниц-(я)**.

ЗМІНИ В ОКРЕМИХ СЛОВАХ

БУЛО	СТАЛО
св ^я ще н ик	св ^я ще нн ик

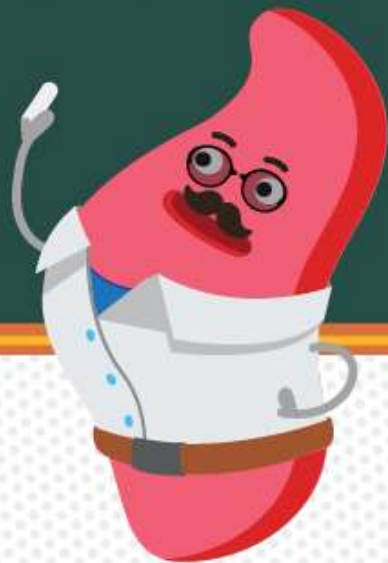
ЗАЛИШИЛОСЬ ТАК,
ЯК БУЛО

пис^ьме**нн**ик

зако**нн**ість

СВЯЩЕННИК

ЗМІНИ В ОКРЕМИХ СЛОВАХ

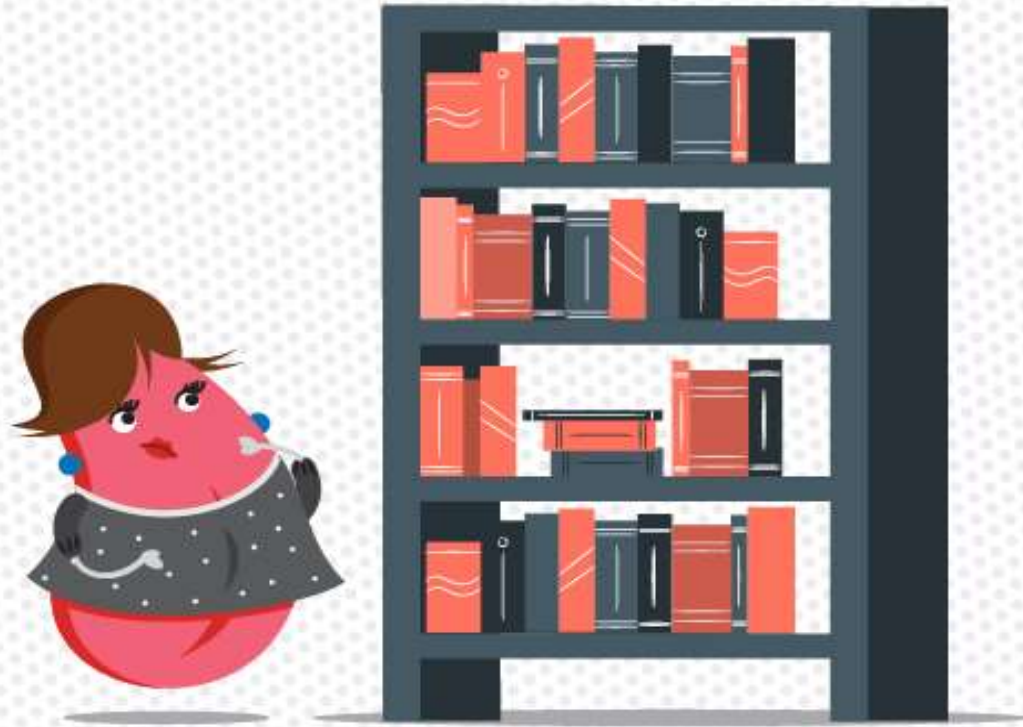
Буквосполучення **ск**, що в англійській, німецькій, шведській та деяких інших мовах передає звук [к], відтворюємо українською буквою **к** (без подвоєння **-кк-**).

БУЛО	СТАЛО
Ді кк енс	Ді к енс
Те кк ерей	Те к ерей
Бу кк інгем	Бу к інгем
Шерло кк	Шерло к

ЗАЛИШИЛОСЬ ТАК, ЯК БУЛО
Ма кк артні
Ма кк ензі
Ма кк енна
Ма кк інлі
ма кк артизм

Давно я не читала
Дікенса і Текеря.

ЗМІНИ В ОКРЕМИХ СЛОВАХ

Чоловічі імена *Ігор* та *Лазар* — іменники чоловічого роду, які належать до м'якої групи II відміни. Імена по батькові, утворені від основ іменників м'якої групи, мали два невмотивовані винятки, яких уже не буде, – *Ігорович, Лазарович*. Ці слова справді треба писати з *ь*: *Ігорьович, Лазарьович*, як *Васильович*.

Кл. в. *Ігорю, Лазарю*

ВАРІАНТИ НАПИСАННЯ СЛІВ

1

ВЕРГІЛІЙ І ВЕРГІЛІЙ

У прізвищах та іменах людей іншомовного походження можна передавати звук [g] двома способами: шляхом адаптації до звукового ладу української мови – буквою "г" і шляхом імітації іншомовного [g] – буквою "ґ"

Вергілій і Верґілій, Гарсія і Гарсія, Гегель і Геґель, Георг і Георгґ, Гете і Гете, Греґуар і Греґуар, Гуллівер і Гуллівер

2

АУДИТОРІЯ І АВДИТОРІЯ

У словах, які походять із давньогрецької й латинської мов, буквосполучення "au" звичайно передається через "ав"

автентичний, автобіографія, автомобіль, автор, авторитет, лавра, Аврора, Мавританія, Павло

У запозиченнях із давньогрецької мови, у яких традиційно буквосполучення "au" транслітерується як "ау", допускаються орфографічні варіанти

аудієнція і авдієнція, аудиторія і авдиторія, лауреат і лавреат, пауза і павза, фауна і фавна

ВАРІАНТИ НАПИСАННЯ СЛІВ

3

КАФЕДРА І КАТЕДРА

Буквосполучення "th" у словах грецького походження зазвичай передаємо буквою "т"

У словах, узвичаєних в українській мові з "ф", допускається орфографічна варіантність

антологія, антропологія, аптека, бібліотека, католицький, театр, теорія, ортопедія, Прометей, Таїсія

анафема і анатема, дифірамп і дитирамп, ефір і етер, кафедра і катедра, логарифм і логаритм, міф і міт, Агатангел і Агафангел, Афіни і Атени, Борисфен і Бористен, Марфа і Марта

4

ІРІЙ ТА ИРІЙ

На початку слова зазвичай пишемо "ї", але деякі слова мають варіанти з голосним "и"

ірій і ирій, ірод і ирод (дуже жорстока людина)

5

РАДОСТІ Й РАДОСТИ

Іменники на -ть після приголосного, а також слова кров, любов, осінь, сіль, Русь, Білорусь у родовому відмінку однини можуть набувати закінчення -и

гідности, незалежности, радости, смерти, чести, хоробрости; крові, любові, осені, соли, Руси, Білоруси

ВИСНОВКИ

Як і будь-яка інша мова, сучасна українська мова – відкрита й динамічна. Змінюється словник, з'являються нові терміни в різних сферах суспільної комунікації, виникає потреба в адаптації загальних і власних назв до раніше сформульованих орфографічних правил.

Пошук балансу між системними параметрами сучасної мови, з одного боку, й різночасовими прикметами української мовної традиції, з другого боку, – найскладніше із завдань, що поставали перед творцями національного Правопису на кожному з етапів його розвитку. Нова редакція Правопису є кроком до розв'язання цього завдання з позицій історичної й етнографічної соборності української мови й української нації.

Із 3 червня 2019 року рекомендовано застосовувати норми та правила нової редакції Правопису в усіх сферах суспільного життя, зокрема, в офіційно-діловому стилі мовлення.

Перехідний період для нової редакції Українського правопису триватиме п'ять років, упродовж якого використання старої редакції не буде помилкою.

ДЖЕРЕЛА

1. <https://eenu.edu.ua/uk/articles/ukrayinskiy-pravopis-2019-osnovni-zmini-ta-dopovnennya>
2. <https://glavcom.ua/country/science/ukrajinskiy-pravopis-14-novih-pravil-yaki-varto-zapamyatati--596631.html>
3. <http://kreschatic.kiev.ua/ua/5307/news/1569244216.html>
4. <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/ukrayinskij-pravopis-2019>
5. <https://ngu.gov.ua/en/node/24134>
6. <https://osvitoria.media/experience/novyj-pravopys-povnyj-tekst-ta-osnovni-zminy/>
7. <https://www.radiosvoboda.org/a/30025623.html>

Посилання, де ви зможете знайти **Український правопис 2019** і **Стислий огляд основних змін у новій редакції «Українського правопису» (2019):**

<https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/ukrayinskij-pravopis-2019>

У презентації вибрані лише окремі фрагменти новацій і змін у новому Правописі. Огляд зроблений за текстом Правопису, що розміщений на сайті [Міністерства освіти і науки України](#) і на сайті [Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні Національної академії наук України](#).

ДЯКУЄМО ЗА УВАГУ!

